

FISCAAL PRAKTIJKBLAD

Praktijkgericht vakblad met fiscale achtergronden en duiding

Dit artikel wordt u aangeboden door Fiscaal Praktijkblad

Fiscaal Praktijkblad is hét vakblad voor iedereen die duiding en achtergronden wil bij fiscale wet- en regelgeving, straf- en arbeidsrecht en jurisprudentie. Hier vindt u verdieping en concrete adviezen bij actuele fiscale thema's, geschreven door gezaghebbende auteurs uit de fiscale praktijk. Hierdoor is Fiscaal Praktijkblad direct bruikbaar in de praktijk.

Dit kunt u verwachten van Fiscaal Praktijkblad:

- 12x per jaar vakblad - digitaal
- wekelijkse nieuwsbrief met overzicht van recente fiscale wetgeving en rechtspraak
- toegang tot online database

Kijk voor meer informatie of een (proef)abonnement op <https://www.futd.nl/vakblad/fiscaal-praktijkblad/abonneren/>

© 2022 Rendement Uitgeverij. Alle rechten voorbehouden.

Niets uit deze uitgave mag, noch geheel, noch gedeeltelijk, worden overgenomen en/of vermenigvuldigd zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Hoewel aan de totstandkoming van deze uitgave de uiterste zorg is besteed, aanvaarden auteur(s), redacteur(en) en uitgever geen aansprakelijkheid voor eventuele fouten en onvolkomenheden, noch voor de gevolgen hiervan.

Anja van Velzen¹

Van arbeidsongeschiktheidsverzekering tot broodfonds als appeltje bij zieke dorst

2022-0208

Nederland kenmerkt zich als verzorgingsstaat en de overheid is in grote mate verantwoordelijk voor sociale zekerheid. Sociale zekerheid vertaalt zich vaak naar inkomen. Iedereen heeft inkomen nodig om in het bestaan te kunnen voorzien. Door omstandigheden, bijvoorbeeld arbeidsongeschiktheid, kan behoefte zijn aan vervangend inkomen. Iemand is arbeidsongeschikt als hij (of zij) door ziekte of gebrek minder kan verdienen dan toen hij (of zij) nog gezond was. Werknemers zijn verplicht verzekerd voor tijdelijk inkomen bij ziekte en arbeidsongeschiktheid. Zo hebben werknemers die tijdens hun dienstverband ziek worden recht op doorbetaling van loon. En uiteraard gelden daarbij regels met betrekking tot re-integratie en passend werk. Zelfstandigen zijn geen werknemer en uit dien hoofde niet verplicht verzekerd voor ziekte en arbeidsongeschiktheid. Dit betekent dat zij bij ziekte of arbeidsongeschiktheid geen uitkering krijgen: zij kunnen (1.) zelf geld reserveren, (2.) een vrijwillige verzekering afsluiten bij het UWV als aan de daarvoor gestelde voorwaarden wordt voldaan of (3.) een arbeidsongeschiktheidsverzekering afsluiten bij een verzekeraar. Veel zelfstandigen verzekeren zich niet met als argument dat de premie 'te duur' is.

Zowel in de media² als ook bij de rijksoverheid en in de politiek is hiervoor met enige regelmaat aandacht voor dit niet-verzekerd zijn. De Rijksoverheid geeft bijvoorbeeld op haar website³ algemene informatie en een keuzemodule. Op deze website wordt tevens aangegeven dat een zelfstandige voor de eerste twee jaar van zijn of haar arbeidsongeschiktheid ook kan deelnemen aan een **broodfonds**.

Een broodfonds bestaat grof geformuleerd uit een groep ondernemers die elke maand geld opzij zetten. Als een van hen langdurig ziek is dan ontvangt hij of zij van de anderen in het broodfonds elke maand schenkingen om van rond te komen. Op 1 november 2022⁴ is in vervolg op een Woo⁵-verzoek een memo gepubliceerd. En daarmee is er een reden op deze plaats eens nader op broodfondsen in te gaan. Dit kan echter niet zonder eerst aandacht te schenken aan de aftrek (premies) en belastbaarheid (ontvangen uitkeringen) van een arbeidsongeschiktheidsverzekering.

Wet arbeidsongeschiktheidsverzekering zelfstandigen (historie)

Gezien de maatschappelijke discussie over het verplichten van zelfstandigen zich tegen arbeidsongeschiktheid te verzekeren moet opgemerkt worden dat Nederland ooit een dergelijke verplichte verzeke-

ring kende: de WAZ (Wet arbeidsongeschiktheidsverzekering zelfstandigen). De WAZ voorzag tussen 1998 en 1 augustus 2004 in een verplichte verzekering die ondernemers het recht gaf op een uitkering van maximaal 70% van het minimumloon bij arbeidsongeschiktheid. Verschuldigde premies werden jaarlijks via een belastingaanslag geïnd en uitkering vond in voorkomende gevallen plaats via het UWV. De hoogte van de uitkering hing af van de mate waarin iemand arbeidsongeschikt was en het inkomen voorafgaand aan het jaar waarin iemand arbeidsongeschikt werd. De regeling is afgeschaft.

Arbeitsongeschiktheidsverzekering (AOV)

Betaalde premie aftrekbaar

Betaalde premie voor een AOV is aftrekbaar als de premie wordt betaald aan een toegelaten verzekeraar (artikel 3.126 Wet IB 2001)⁶. Als de verzekering in privé is afgesloten, dan is de premie via de aangifte inkomstenbelasting aftrekbaar. Als een directeur-groothouder (DGA) de AOV via de BV afsluit dan is de premie aftrekbaar voor de BV (vennootschapsbelasting). Keert in dat laatste geval de verzekering uit, dan wordt uitgekeerd aan de BV. Dit kan in een eventueel faillissement van de BV nadelig kan uitwerken. Om die reden is het raadzaam de verzekering in privé af te sluiten.

Ontvangen uitkeringen belast

Ontvangen uitkeringen worden belast. Toch nog met enige regelmaat is er jurisprudentie met betrekking tot de belastbaarheid van uitkeringen. Zo ook met betrekking tot een zelfstandig ondernemster die handelde in damesconfectie, in 2007 ziek werd en in 2010 haar onderneming staakte. Vanaf 2010 ontving zij uitkeringen op grond van een arbeidsongeschiktheidsverzekering van Reaal, Nationale Nederlanden en Movir (de verzekeringsmaatschappijen). De verzekeringsmaatschappijen hebben loonheffing ingehouden op de uitkeringen.

Los van de perikelen die speelden met betrekking tot het gedane verzoek om ambtshalve vermindering, stelt belanghebbende dat zij ten onrechte belasting (loonheffing respectievelijk inkomstenbelasting) betaalt over de uitkeringen die zij ontvangt van de verzekeringsmaatschappijen en dat sprake is van een onbelaste schade-uitkering. Ter onderbouwing heeft zij onder andere de polisvoorwaarden van de verzekeringen overgelegd. Daarnaast stelt zij dat de verzekeringsmaatschappijen niet bevoegd zijn om belasting te innen. Ten slotte stelt belanghebbende dat bij haar uitkeringen ten onrechte 'code 32' is vermeld, omdat zij geen werknemer is.

De rechtbank⁷ oordeelt dat de door belanghebbende ontvangen uitkeringen terecht in de belastingheffing worden betrokken: uit de polisvoorwaarden en de overige door belanghebbende overgelegde stukken blijkt dat sprake is van periodieke uitkeringen ter zake van invaliditeit, ziekte of ongeval welke dienen ter voorziening van inkomen. Deze uitkeringen behoren tot het belastbare inkomen uit werk en woning; het gaat niet om een uitkering ter dekking van incidentele schade.

Met betrekking tot de stelling dat de verzekeringsmaatschappijen niet bevoegd zijn om loonbelasting in te houden, merkt de rechtbank het volgende op:

“Op grond van artikel 34 lid 1 Wet op de loonbelasting 1964 kunnen ter vergemakkelijking van de heffing van de inkomstenbelasting regels worden gesteld ingevolge welke de loonbelasting mede wordt geheven van natuurlijke personen die periodieke uitkeringen genieten. Vervolgens volgt uit artikel 11, eerste lid, onderdeel a sub 2, van het Uitvoeringsbesluit loonbelasting 1965 dat loonbelasting wordt geheven over periodieke uitkeringen ter zake van invaliditeit, ziekte of ongeval. Op grond van het tweede lid van dat artikel worden deze periodieke uitkeringen aangemerkt als loon uit vroegere arbeid. Uit deze wettelijke bepalingen volgt dat de verzekeringsmaatschappijen niet alleen bevoegd, maar ook verplicht zijn om loonheffing in te houden op de uitkeringen van belanghebbende”.

De code 32 zoals door belanghebbende aangehaald, is naar de rechtbank begrijpt, een code die uitvoering geeft aan genoemde bepalingen ter vergemakkelijking

van de heffing van inkomstenbelasting. Er wordt loonheffing ingehouden op de uitkeringen van belanghebbende als ware sprake van loon uit vroegere arbeid. Dit betekent niet dat sprake is van loon. Deze code wordt enkel administratief gehanteerd om deze inhouding van loonheffing te bewerkstelligen.

De Rechtbank verklaart de beroepen van belastingplichtige ongegrond en zij krijgt geen belasting terug.

Broodfonds: solidair vangnet voor ondernemers⁸

Een broodfonds bestaat uit minimaal twintig tot maximaal vijftig ondernemers (deelnemers) die elke maand voor elkaar een vast bedrag opzij zetten. Een deelnemer die langdurig ziek is, krijgt van de anderen maximaal twee jaar schenkingen om van te leven. De eerste maand is voor ieders eigen risico. Iedere deelnemer kiest het schenkingsniveau dat bij zijn of haar inkomen past. Binnen een broodfonds wordt door de deelnemers samen beslist. Bij arbeidsongeschiktheid wordt er niet door artsen gecontroleerd. Deelnemers kennen elkaar en treffen elkaar tijdens bijeenkomsten en weten naar wie hun geld gaat. Een broodfonds is daarmee een collectieve voorziening voor arbeidsongeschiktheid voor en door ondernemers. De inleg wordt iedere maand op een persoonlijke broodfondsrekening gestort. Gestorte bedragen blijven, na aftrek van contributie voor het broodfonds en gedane schenkingen, eigendom van de deelnemers. Iemand die uit het broodfonds stapt, kan het saldo van de rekening meenemen.

Om mee te kunnen doen moet iemand bij toetreding arbeidsgeschikt zijn, ondernemer zijn en gemiddeld minimaal € 750 per maand netto winst uit de onderneming halen. Broodfondsen staan open voor zelfstandigen met en zonder personeel, vennoten of maten in een VOF of maatschap en DGA's.

Broodfonds: fiscale aspecten⁹

In vervolg op het Woo-verzoek is een memo van 26 maart 2020 gepubliceerd met als (onder) titel *Hoe wordt deelname aan een broodfonds behandeld in box 3?* Voor een specifieke situatie (casus) zijn zes vragen geformuleerd waarbij ook meteen is opgemerkt dat bij beantwoording van de vragen is uitgegaan van de omschreven casus. En, zo wordt aangegeven, omdat per broodfonds afwijkende regels kunnen voorkomen kunnen de gegeven antwoorden mogelijk niet toegesneden zijn op de situatie van een ander broodfonds.

Broodfondsen zijn particuliere initiatieven van zelfstandige ondernemers om elkaar financieel te steunen bij langdurige ziekte. Elk broodfonds heeft eigen regels betreffende de kring van toe te laten ondernemers, de risico-periode, de mate van arbeidsongeschiktheid en

het daarmee samenhangende recht op uitkering, minimale deelname, rechten op teruggave van het eigen kapitaal bij uittreden enzovoorts. In het algemeen geldt het navolgende:

- Een broodfonds is een informele vereniging.
- Een deelnemer aan een broodfonds legt elke maand een bedrag in op zijn persoonlijke broodfondsrekening.
- Naast dit bedrag wordt bij aanvang van de deelname een eenmalig bedrag aan opstartkosten betaald (€ 225 per deelnemer bij nieuwe groepen, langer bestaande broodfondsen hanteren soms een ander bedrag) en is er een maandelijkse contributie van (doorgaans € 10) per deelnemer verschuldigd.

Bij langdurige ziekte ontvangt een deelnemer vanaf de tweede maand van de ziekte, gedurende maximaal 2 jaar, uitkeringen van de andere deelnemers. De hoogte van de te ontvangen uitkering is afhankelijk van de hoogte van de eigen inleg. Het ingelegde geld blijft eigendom van het lid. Het ingelegde geld kent een maximum van 36 x de maandelijkse inleg (doorgaans maximaal € 4.050). Indien men het lidmaatschap van het broodfonds opzegt, heeft men de beschikking over de tijdens het lidmaatschap ingelegde bedragen, verminderd met de contributie en de tijdens het lidmaatschap gedane uitkeringen. Indien men zelf uitkeringen uit het broodfonds heeft ontvangen kan men het lidmaatschap pas beëindigen nadat men minstens 2 jaar lid is geweest (www.broodfonds.nl).

Uitkeringen uit een broodfonds zijn niet als periodieke uitkering belast in box 1. De uitkeringen zijn niet afkomstig van een rechtspersoon, maar worden materieel door de deelnemers zelf verstrekt. Er is geen sprake van een aangewezen periodieke uitkering als bedoeld in artikel 3.101 lid 1 letter d Wet IB 2001.

Ingelegde premies zijn niet aftrekbaar in box 1 als premies voor aanspraken op periodieke uitkeringen en verstrekkingen ter zake van invaliditeit, ziekte of ongeval omdat bij broodfondsen geen sprake is van een toegelaten aanbieder als bedoeld in artikel 3.126, Wet IB 2001.

Voor deze twee vragen is de specifieke status van het broodfonds relevant. Deze status volgt uit de statuten van het broodfonds: is het broodfonds een rechtspersoon of is sprake van een onderling ondersteuningsnetwerk? Cruciaal daarbij is of het broodfonds al dan niet een eigen kapitaal heeft. Het maakt overigens niet uit dat de inleg niet op een eigen rekening maar op een gezamenlijke rekening van het broodfonds staat. Broodfondsen zijn vaak onderling financiële ondersteuningsnetwerken. Personen binnen een bepaalde, beperkte groep hebben de mogelijkheid tot deelname

en iedere deelnemer bouwt met de afgesproken inleg kapitaal op. Wanneer voor een deelnemer inkomen wegvalt vanwege (bijvoorbeeld) arbeidsongeschiktheid, dan ontvangt deze deelnemer maandelijks een bedrag uit het fonds. Daarnaast zijn er reglementen met betrekking tot de kring van de toe te laten deelnemers, een eigen risico-periode, de mate van arbeidsongeschiktheid en daarmee samenhangende recht op uitkering, minimale deelname, rechten op teruggaven van het eigen kapitaal bij uittreden etc.. Kortom: statuten en onderlinge afspraken moeten gewogen worden!

De waarde van de persoonlijke broodfondsrekening wordt voor box 3 gesteld op het saldo van de persoonlijke broodfondsrekening: dat wil zeggen de inleg verminderd met de contributie en de gedane uitkeringen. De ingelegde bedragen blijven eigendom van de deelnemer en er is in beginsel geen vermogensovergang van deelnemers naar het broodfonds. Naast de inleg betaalt de deelnemer eenmalig opstartkosten en een maandelijkse contributie. Deze laatste bedragen verlaten het vermogen van de deelnemer en behoren niet tot het saldo van de persoonlijke broodfondsrekening. Als aan andere deelnemers van het broodfonds uitkeringen gedaan worden, dan gaan de uitgekeerde bedragen over van het vermogen van de betalende deelnemer naar het vermogen van de ontvangende deelnemer en komen in mindering op het saldo van de persoonlijk broodfondsrekening van de betaler. De aard van een broodfonds brengt met zich mee dat het lidmaatschap normaliter alleen wordt beëindigd als de onderneming beëindigd wordt (bijvoorbeeld bij pensioen of verkoop). Aan de aard van het broodfonds is inherent dat geen toetreden vlak voor het einde van de onderneming zal plaatsvinden. De omstandigheid dat bij het beëindigen van het lidmaatschap het saldo van de persoonlijke broodfondsrekening direct en geheel kan worden uitgekeerd (geen wachttijd!) rechtvaardigt dat geen rekening wordt gehouden met een lagere waardering dan nominaal. Het saldo van de persoonlijke broodfondsrekening behoort voor de nominale waarde tot het vermogen in box 3. In een situatie waarin beëindiging van het lidmaatschap plaatsvindt binnen twee jaar na aanvang en zelf uitkeringen uit het broodfonds zijn ontvangen, kan voor de vaststelling van de waarde contact worden opgenomen met de kennisgroep IB-niet winst algemeen.

De waarde van de ingegane en niet-ingegane uitkeringen moet gesteld worden op het bedrag, waarvoor een zodanige uitkering zou kunnen worden aangekocht (artikel 19, lid 11 Uitvoeringsbesluit IB 2001). Uit onderzoek is echter gebleken dat er geen markt is voor dit soort producten. Daarom kan op praktische gronden de waarde op rechten op uitkeringen op nihil worden

gesteld. Er is sprake van een (fiscaal niet belastbare) periodieke uitkering. Zowel de al ingegane als de nog niet ingegane periodieke uitkering behoort op grond van artikel 5.3, lid 2, onderdeel e IB 2001 tot de rendementsgrondslag van box 3. De waarde van de verplichting om uitkeringen te doen wordt voor box 3 niet in aanmerking genomen.

De overeenkomst is niet aan belastingheffing voor schenkbelasting onderhevig omdat voor de heffing van schenkbelasting sprake is van een kansovereenkomst.

Kortom: het ene broodfonds is het andere niet. Ondernemers moeten zich voorafgaand aan deelname aan een broodfonds realiseren dat deelname fiscale gevolgen heeft en niet alleen 'een fijn solidair gevoel' en 'een vangnet bij arbeidsongeschiktheid' is.

Noten:

1. Mr. A.M.P. van Velzen werkt zelfstandig vanuit Den Haag onder de naam ALL ABOUT TAX.
2. Zie bijvoorbeeld Zelfstandigen zonder verzekering | KRO-NCRV, Minder zzp'ers verzekerd tegen arbeidsongeschiktheid (cbs.nl) of Akkoord bereikt: zzp'er moet zich verplicht verzekeren tegen arbeidsongeschiktheid | Werk | AD.nl.
3. <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/zelfstandigen-zonder-personeel-zzp/vraag-en-antwoord/hoe-kan-ik-mij-als-zelfstandig-ondernemer-verzekeren-tegen-arbeidsongeschiktheid>
4. <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/woo-besluiten/2022/11/01/besluit-op-woo-verzoek-over-beleid-belastingdienst-heffingsgrondslag-deelnemers-samenwerkingsverbanden>
5. Wet open overheid; deze wet is de opvolger van de Wob (Wet openbaarheid bestuur).
6. Zie bijvoorbeeld ook Arbeidsongeschiktheidsverzekering (belastingdienst.nl).
7. Rb. ZWB 25 augustus 2022, ECLI:NL:RBZWB:2022:5042, zie FutD 2022-2488.
8. Zie Broodfonds - Homepage en bijvoorbeeld Wat is het broodfonds? - tegenlicht - VPRO en/of Wat is een Broodfonds? | Triodos Bank.
9. Bijlagen bij Besluit op Woo-verzoek over beleid Belastingdienst heffingsgrondslag deelnemers samenwerkingsverbanden.pdf (overheid.nl).